Eccli. 24. 18. Cluſ. *Quare roſa dicitur Arbor Mariæ?* Curt.

in lætitiam mundi, *quaſi plantatio roſæ.* Et ut legit Syrus: *Buphthalmus*, quod apud Arabes dicitur *Arbor Mariæ*; uti obſervat Cluſius, 3. *Hiſtor. plantar.* cap. 30. *Roſa ſanè natura ſua ſpinoſa eſt*: ait Benedictus Curtius, 30. de *Cultu hortor.* cap. 25. Quare de Roſæ venuſtate ſimulque rigore, epigraphæ Roſarum inſcriptæ: *Armata delectat: Minatur & allicit: Delectat feritque: & floret & vulnerat: Fortitudo & decor: Pungit, & attrahit.* Sic enim inter Priſcos celebratum armatæ Minervæ natalitium, atque floridum roſarium. Ita Cœl. Gregorius in *Mytholog.* §. 18. & Alapid. in loc *Eccli.* cit. ubi: *Quamprimùm Minervam è capite Iovis prodijſſe, fingunt; ſtatim nobilem roſarum ſtirpem editam*: quo quidem ſignabatur potens in prælio, ſemperque Virgo. Homer. *Hymn.* ad illam, modulatur:

Cum Minerva roſarium ortum.

Cœl. Greg.

Aurea non illi Veneri; ſunt munera cordi;
Prælia ſed placuere, feri ſed munera Martis,
Sed cædes, ſed bella, ſed & certamina, pugnæ.
Virginibuſque eadem monſtravit prima domi quæ
Munera conveniant, animiſque impreſſa notavit.

Homer.

16 Elucet planè Virginis nomen & natale in gaudium mundi, pulchritudine roſæ armiſque Minervæ, inſigne cuius virginitas, in devotos ſuavitas, atque in averſos ſeveritas: igitur uti roſa allicit & pungit, delectat & vulnerat: vulnerat hoſtes, allicit & delectat invocantes Fideles; in cuius nomen Viennæ erexerunt trophæum, tot proſtratis ad mœnia cadaveribus Turcarum, converſis roſis in pungentes ſpinas, & invocantibus nomen, ſpinas vertens in roſas. Prudent. in *Apotheoſ.* v. 462.

Virgo ſimilis Roſæ & Minervæ?

O nomen prædulce mihi, lux & decus & ſpes.
Præſidiūque nobis! requies ò certa laborum!

Prudét.

Nobis in roſæ ſpecie percurrit clypeus, quia fortitudo & decor indumentum eius. Verùm pende. Non dicitur abſolutè Roſa, quæ pollet armis, folijſque rutilis. Roſa eſt, ſed ſingulariter ut floreat *in Iericho*. Ubique floret, ubique vernat; ſed *in Iericho* plus rutilat. Sub manu cauſa. In Iericho apparuit naſcens armata Minerva, & oſtenſa cunctis in conſtitutione Roſa. Idem Hebraicè *Iericho*, ac ſi diceretur *Luna*: hicque ut roſa floret, valet, ſpiniſque prævalet, dum filios afflictos Viennæ ſpecioſitate fovet; etenim veniens è cœlo in tutamen, eius implorantium nomen, per inſignem pugnam, per ſingularem victoriam, totius Imperij Ottomani eclipſi obſcuravit Lunam. In *Tom. ſeq.* reliqua, quia protrahitur Didaſcalia. Dicat nunc Germania, potiùs Eccleſia tota, ex carmine 1. Saphus, v. 2.

Ubi ſup

Eius virtus in Turcas.

Atque in fideles gratiæ celeritas.

O Iovis proles cœli ſempiterna,
Conſici ne me patiaris, oro,
Diva dolore.
Huc ades tandem, precibus vocata,
Si meis unquàm celer, affuiſti:
Tecta me propter quia ſæpe linquis
Aurea Patris.

Sapho.

DIDASCALIA IV.

Gloria & pœna comites in Chriſti ſchola.

1 LABORES ſemper moleſti, gravaminis conſanguinei, quorum abundans ſeges in mundo, quandiù fuerimus in hoc tabernaculo. Unde Euripides in *Oreſt.* v. 230. inquit:

Moleſta poſſeſsio, ſed tamen neceſſaria.

Eurip.

Spes animum inſtruit, ne ſit moleſta; igitur cognoſcit vexationibus incommodum, ſed non in damnum. Angitur ſanè cor: cæterùm *Virtutis occaſio eſt*: ait Seneca de *Provident.* cap. 4. Sub ſpecie enim vellicantis ſtimulo pœnæ latitat ſplendor gloriæ.

Labor virtutis occaſio.

Senec.

Virtutis eſt domare, quæ cuncti pavent.

Idem.

Ut ſubdit idem in *Oetæo Hercul.* v. 434. Cor profectò leve, cui nihil contigit grave. *Lætificabis gaudio cum vultu tuo*: dicit noſtra Tautologia. Semper gaudium eſt, ſed non ſemper in lætitia: diciturque cum vultu Deitatis ex gaudio lætitia in cœlo; quippequàm in mundo eſt lætitia ſine gaudio: quandoquidem exultatione mira illorum repletur pectus; qui gloriantur feliciter inventis tribulationibus. *Beati qui labores in requiem* (ait Chryſolog. *ſerm.* 152.) *in refrigerium dolores, mœrores in gaudium commutarunt.* Quod vocatur calamitas, invenitur felicitas: apparentque revelato vultu gaudia, quò latitabat, ſed intererat lætitia; quoniam iam animæ fulgor, quod pridem labor, dolor & mœror. Paulinus in *Panegyr. Celſi,* à v. 4.

Pſ. 20. 7

Ghryſol

Iuſtis in cœlo cuncta contrariæ, quæ in mundo.

Hoc precor, hoc potiùs maneat mihi luctus in ævo,
Præferere æternæ ſemina lætitiæ.

Paulin.

Ite

Ite procul læti: flentum cónſortia malo;
Ut brevibus lacbrymis gaudia longa metant.

Salutare ſanè votum: etenim, ut infit Leo Papa ſerm. in *Aſcenſion.* 2. *Infirmitas in virtutem, mortalitas in immortalitatem, & contumelia tranſivit in gloriam.* Brevis via. Quàm dilecta Tabernacula! *Scias* (infit Stoicus, *Epiſt.* 64.) *illam eſſe in excelſo, ſed volenti penetrabilem. Hoc quidem virtus tibi ipſa præſtabit; ut illam admireris, & tamen ſperes. Illam intueor obſtupefactus.* Breve, inquam, iter, & per compendium. Ovven. 4. *Epigram.* 195.

Leo Pap. *Dona cœleſtia.*

Senec.

Vis voto potiáris amans? patiaris: oportet,
Si vis in dùlci vivere pace, pati.

Ovven.

2 *Abijt Ieſus trans mare Galilææ, & ſequebatur eum multitudo magna*: ait Ioannes. *Subijt ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat. Cùm ſublevaſſet ergo oculos; & vidiſſet, quia multitudo magna venit ad eum*, &c. Difficilè prorsùm captu, quicquid continetur in periodo, contradicente ſuppoſito. Ieſus cùm aſcendiſſet in acclivia montis, ſequens multitudo manſit ad montis radices. Ergo Chriſtus ſedens in ſuperioribus, aſſeclas iuxta ſitum habebat inferiùs. Quorsùm igitur ut videret illos, ſursùm ſublevavit oculos? Haud tunc videret, quam coram habebat multitudinem magnam; ſi oculos ſtatuiſſet declinare in terram. Afflicti illum ſequebantur, infirmitatibus gravati, pœniſque & ærumnis oppreſsi; ut etiam moleſto greſſu laborum, poſſent ſequi, & pervenirent ad Chriſtum: tuncque Chriſtus meditanter, infrà cùm eſſent, ut videri poſſint, elevat lumina; deſignans quanti ducantur ex tribulatione merita: igitur quos pro illo oppreſsit pondus laborum; in ſolamen ut videat, reſpicit cœlum. Quia illum ſequuntur, in hoc mundo gravantur; ſed à Chriſto (quin gaudia ſentiant) foventur, ut conſtruant præmium afflictione dolorum. In terra ſe arbitrantur iacere, ubi ſe vident tribulationibus concuti; non cognoſcentes quæ munera præparata, ubi gaudia vagantur ſine lætitia: equidem cùm elevent, quæ comprimere videntur (licet ab oppreſsis non videantur) in cœlum fit oculorum Salvatoris elevatio, ut cognoſcant laboribus eſſe in cœlo.

Ioann. 6. 5.

Qui pro Chriſto patiuntur, in cœlo paſſionibus collocantur.

Numen ineſt illis, ſunt & comercia cœli.

Ovid. 3. Art. v. 549.

Sunt in terra, & non ſunt tibi: ſed ubi merentur eſſe: Chriſtuſque illos reſpicit ſursùm, dum ad montis radicem ſiſtunt deorsùm; quoniam qui Chriſtum ſequens labores tolerat, tribulationis pennis in altis habitat.

3 Pende. *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur.* Æthiop. *Super his, qui patiebantur.* Quæ ſigna? Miracula, ſingularia prodigia; quibus lactabantur in Chriſti ſequelam, qui per pœnas cœleſtem quærebant gloriam: equidem non ſine novo ſingulari prodigio; quòd patientes in terra collocarentur in cœlo. Oriuntur gaudia ex doloribus, nudanda propemodùm in cœleſtibus; ſed aliqualis tantæ felicitatis in terra exploratur lux, ne de premio ambigat oppreſſum cor: firmum eſt: utroque ſtatera fit: & dum oculos, ut videat, Salvator in cœlum dirigit; patientibus propter illum, ſignum in elevatione gloriæ præſentis oſtendit: quandoquidem abſconditur pondus gloriæ, ſub pellucido velo prementis pœnæ. *Elevare, elevare Ieruſalem; quæ bibiſti de manu Domini calicem.* Calicem Domini, *dolores, anxietates, mœrores, afflictiones graviſsimas*; infit Maluend. His anima amarè opprimitur: & dicit, quòd elevetur? Utique, ut ad toleranda cruciamina, videat præmia: etenim ſi per anguſtias calicis amariſsimi, videtur illi, in terra oppreſſam iacere; fallitur ſpecie externà, quoniam abſconditur gloria: elevari & nimis elevari iubetur, quandiù in amaritudine deprimitur: ut videat quid peperit, ſi introrsùm oculos aperit: igitur per epotum amaritudinum calicem, cœlum uſque quæ depreſſa obtinet elevationem. *Vires inclinata reſumit*, dicit de face ardenti, Ioann. Orozius, *Emblem.* 2. Ad rem, dum graviùs patitur cor: quandoquidem ſi adinſtar facis, doloribus uſque ad terram inclinatur; per ipſum pondus uſque in cœlum attollitur. Dicit contextus: *Ut plantes cœlos, elevare, elevare.* Ab illa formandi cœli? Numen ſtudet laborum gloriæ, & per illos etiam throno elevationis animæ: equidem cùm in cœlo ſit gloria, cœli formantur à pœna; quoniam per acerbitatem angoris pœnæ, elevatur vel in terra ad beatitudinem gloriæ.

Verſ. 2.

Unde huiuſmodi prodigia.

Iſai. 51. 17.

Malued.

Pondere qui opprimuntur, elevantur.

Ioann. Oroz.

Verſ. 16

4 Acceptus Domino Moyſes gloriam quærit, ut gratiam eius inveniſſe conſtet. Faciem Dei videre vult; ſed abnuitur. Gloriam videri exoptat, & conceditur. *Non poteris videre* (ei dicit Dominus) *faciem meam: non enim videbit me homo, & vivet.* Haud inficiatur, quia videri non poteſt; ſed quia Moyſes vivens non poteſt illam videre: eique concedit in gloriam

Exod. 33. 20.

bea-

beatitudinis cumulum, quippequàm oſtenſurus *omne bonum*.

[Verſ. 19]

Pendenda cuncta, ut in pœnis adhuc in hac vita conſtet gloria. *Oſtende mihi* (ſequenti & amanti) *gloriam tuam*. Placet. *Ecce eſt locus apud me* (reſpondit Dominus) *& ſtabis ſupra petram: cùmque tranſibit gloria mea; ponam te in foramine petræ, donec tranſeam.* Magna profectò gratia; ſed mirabilior in viſionem gloria. Ut fruatur cœleſti divinâ luce, collocatur Moyſes in foramine petræ:

[Alapid.]

In petra tectum & abſconditum: in petra cava, in cuius cavitate lattere potes: ſubdit Alapid. Hoc eſt omne bonum? Hoc eſt horribile ergaſtulum, ſaxeum viventis ſepulchrum: ibique collocatur, dum gloria appetitur;

[*Locus beatitudinis, obſcuritas carceris.*]

quippe gloria optabilis beatitudinis, ſæpe invenitur intra vincula carceris: etenim non gloriâ acquiritur gloriæ thronus, ſed catenis & carceribus. Pende. *Eſt locus apud me, & ſtabis ſupra petram*, ut videas gloriam. Si incluſus in foraminis caverna; ad viſionem gloriæ ducendus, undenam ſuprà? Suprà, beatitudine potitur, incluſus in ſaxum, patitur:

[*Et habitatio in catenis.*]

ibique expanditur totum bonum, dum corpus ſtrictè deſignatur totum vinctum; quoniam qui in carcere patitur acerbam perſecutionem, etiam in terra feliciter nanciſcitur beatitudinem. Cogitabat Moyſes, dumtaxàt ſplendoribus confici gloriam; non indipiſci per ærumnarum miſeriam: & dum gloria optatur & generosè conceditur, inter vincula in carcere collocatur; quippequàm in hac vita gloriæ felicitas, perſpicuius videtur, & avidè inter catenas. Gratia habetur, gloria concupiſcitur: & pro oſtenſione gloriæ, Moyſes dignandus includitur ſaxeo carceri; equidem in tractibus huius vitæ ad conſequendam gloriam, cœlum decrevit in votum

[*Gloria lucet in ipſo labore.*]

neceſſariam tolerantiam. Hinc non ſupra petram, ſed in petræ foramine gloriam videt; ut cognoſcant quid perſecutionibus latet: igitur non in poſterum ſolùm reſervatur gloria pœnæ, cùm totum bonum appareat etiam in ipſo labore.

5 Neſcio, an huiuſmodi gloriæ ſpeculum, præſcripſerit Dominus *Omne bonum*.

[Verſ. 19]

Prætermittuntur ab homine malorum dulcedines, dum fugi pati laborum acerbitates; quia extrorsùm reſpicit, quod vidiſſe non placet. Si guſtaret, videret

[*Cur etiã hic tormentum dicitur Omne bonum?*]

ſuavitatem, ex accerrima perſecutione fluentem, non ſolùm, ubi præmio potitur: verùm cùm dolores patitur. In dolore? Sanè. Si ſolùm gloria ſervaretur in cœlum; eſſet profectò participibus bonum: cæterùm non bonum omne; ni intereſſet in ipſa calamitate: & dum Moyſes propter gloriam intra ſaxum includitur, bonum & *omne bonum* oſtenditur; quoniam gloria quæ futura patientibus, in cœleſtibus, videtur etiam abundè in ipſis perſecutionibus. Vide *Tautol. 1. D. 6. n. 13.* cur crux Moyſi oſtenſa, dum gloria ab illo cupita.

[Claud. *Conſul. Honor.* v. 620.]

——— —Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem.
Proſpera ſperantur tempora rebus.

In gloria laborum aliud latet, aliud patet. Si *omne bonum* Moyſes in carcere reſpicit, quantum bonum, quod non videt? Beata ſanè ſpes, ubi in ipſa eſt beatitudo: unde

[Pſalm. 141. 6.]

Pſalmiſta, *Tu es ſpes mea* (dicit) *portio mea.* Spes in laborioſa lamentabili vita: portio eſt in vita beata: illicque gloriæ etiam exponitur portio; quoniam ipſis in laboribus ſplendeſcit beatitudo. Ratio ſub manum ex Tautologico textu. Dum fuerit in gloria portio, *lætificabis* patientem *in gaudio cum vultu tuo.*

[Ubi ſup.]

Eſt diſcrimen inter gaudium & gaudium, quia non ſemper cum lætitiâ conceditur donum. Cum vultu, visâ facie, gaudium ex lætitiæ fonte: ſine vultu gloriæ gaudium, dolore perſecutionum:

[*Et cœleſtis claritatis principium?*]

in hiſque etiam exhibentur gaudia; quia licet non lætitia, tamen eſt gloria. Gloria illic, ubi nullus labor; gloria hìc, ubi totus dolor: igitur cùm in cœli beatitudinem, transformetur

[2. Cor. 3. 18.]

homo de laboris *claritate in claritatem*; de gaudio & gloria laboris, tranſit in gaudium lætitiæ æternæ felicitatis.

[Senec. *Hercul. furent.* v. 718.]

Ultimus cœlum labor inreflexo
Suſtulit collo: pretiumque rursùs
Ultimi cœlum meruit laboris.

6 Reflectamus calamum in petitam à Moyſe fulgentem gloriam, & à Domino liberaliter promiſſam gratiam. Gloriæ illi promittit, quamvis intra ſaxum, feliciſſimam viſionem; ſed negat oſtendi faciem. Dum gratia à Deo conceditur, conceſſam felicitatem inficiatur. Gloria nihil aliud eſt, niſi Dei videre faciem: quam ergo gloriam favens Numen concedit; ſi in oſtenſione gloriæ faciem abſcondit? Eſt homini duplex gloria: alia in via, alia in patria. Imò eadem, ſed aliter in cœlo, atque aliter in mundo. In cœlo, dum facies divina oſtenditur: in mundo, dum vultus eius abſconditur. In cœlo, ubi non eſt dolor: in mundo, ubi totum labor: Moyſique promittitur tota gloria beatitudinis, tametſi facies non videatur Deitatis; quippe

[*Et glorificatio in mundo?*]

ſi in mundo Numinis in fruitionem concupi-

cupiſcitur vultus, gloria eius dumtaxàt oſtenditur in laboribus. Non faciem, cæterùm gloriam videbit, dum corpus ſaxum incluſerit, dum ibi quaſi in vinculis laboraverit: *Non videbit me homo, & vivet*: igitur ſi vivens gloriam exoptat; neceſſe eſt, quod ad labores recurrat: quandiù in laboribus, & doloribus mundi, nequit aliter gloria Domini videri: ſuſtineat ergo perſecutionum pœnam, qui in vita ad immortalem vitam quæſierit gloriam. Poteſt profectò hìc gloria cœleſtis videri, & non videri. Non erit viſio, ſi fugerit perſecutio: gloria videbitur, ſi propter gloriam in illam intendens patitur: gloriaque oſtenditur Moyſi, ubi collocatur in foramine petræ; quia gloria cœli in hoc mundo claret in tribulatione.

7 Ulteriùs. Deus Moyſen, viſionem gloriæ petentem, in ergaſtuli brevitate

[*Gloria cõtinetur in pœna.*]

collocat, ut gloriam videat; igitur ei glotia extra gloriam apparet, qui tribulationes ſuſtinet: eſtque gloriæ viſio & extra gloriam; quia habet gloriam intra pœnam. Hæc eſt ſanè gloria Numinis, nequaquàm facies. Unde illi dicitur: *Videbis poſteriora mea; faciem autem meam videre non*

[Verſ. 23]

poteris. Quid eſt *Poſteriora mea*? Gaudia & ſumma, ſine lætitia, voluptas in doloris acerbitate, iucunditas in labore, catenatis ærumnis, in mulcimen voluptatis. Facies, dum Nomen apparet vultu, ex lætitia oriente gaudio; quapropter ob huiuſmodi gloriam, dabit *gaudium & lætitiam*: at cùm ex pœnarum gloria oriantur in mundo gaudia; dumtaxàt pro claritate oſtenduntur poſteriora: igitur lætificare cum gaudio, vivere ſine tormento, &

[Pſa. 50. 10.]

totius felicitatis manifeſtare ſplendorem; ſervat (vel glorificatis hìc) quouſque in cœlo oſtendat faciem. Vel amicis in mundo oſtenditur, uti vult. Cùm apparuerit, videbimus eum ſicuti eſt: equidem ſi tunc eſt plenum, ex vultu eius erit cum lætitia gaudium. Si ibi alia gloria, vel aliter, in cœleſtibus; ſanequàm & hìc eſt gloria in

[*Et obtinetur in vita.*]

ipſis tribulationibus. Gloria ſursùm, gloria deorsùm: cœlum altum, cœlumque profundum. Cœlum ſuprà, cœlum infrà; ita ut utrobique ſit gloria. Suprà, ex Deitatis revelata facie: infrà, ex occulta, vitam dolore permente. Aliò intentus, profert Claudianus, 2. de *Raptu Proſerp.* à v. 281.

[Claudiã]

—Et immenſum tēdit per inane poteſtas.
Amiſſum ne crede diem: ſunt altera nobis
Sidera, ſunt orbes alij, lumenque videbis
Purius, Elyſioſque magis mirabere campos,
Cultoreſque pios: illic pretioſior ætas,
Aurea progenies habitat, ſemperque tenemus,
Quod Superi meruere ſemel.

8 Præterea. Gloria à Moyſe in illa præfata preſſura viſa, Numinis *poſteriora*; eò quòd licèt patiens propter gloriam, ex ipſis doloribus habeat gaudium; ſine lætitia, quod præſens, quaſi haberetur poſt tergum. Unde cùm in mundo non iudicetur felicitas, quæ ſecum habuerit pœnas; qui contraria felicitati ſentit, non iudicatur felix in ipſa felicitate: igitur gloria donatur, quia dolet; ſed minimè gloriam, maximeque cruciamina ſentit. Quicquid in tergo eſt, cognoſcitur; ſed nullo modo videtur: Moyſique gloria data, gloriæ dicuntur meditanter poſteriora; quia tribulatio ex labore fecit felicem, ſed dolore non videbat acceptam felicitatem. Articulo patet. *Videbis poſteriora mea.*

[Ubi ſup. Chal. & Hebr.]

Chald. *Tranſire faciam omnem gloriam meam ſuper faciem tuam.* Hebr. *Tranſire faciam omne bonum meum ante faciem tuam*: ex cuius conſortio magnitudine lucis, ſplendida facta eſt, & coruſcans facies

[*Habetur quàm quã non videatur*]

Moyſis. Qui iuſti acquirant ex paſsionibus, videtur in gloria à Moyſe optata & conceſſa. In illum (carceri incluſum, & vinculis ſaxeis propter gloriam à Domino traditum) radij divini tranſlati ſunt ſplen-

[Cap. 34. 29.]

doris; ſed ipſe *ignorabat*, quo ſplendida eſſet facies. Illum latebat, quod omnibus rutilabat: poſterioraque dicuntur in gloria Numinis, quicquid patitur Moyſes anguſtiâ carceris; ut gloria pœnæ patientibus exhibeatur: etenim etſi ab illis non videatur, ſplendidiſsimè habetur. Labor angit, perſecutio corda comprimit. Nihil gloriæ videtur niſi dolores ad gloriam, & tormenta in rem amaram: videntur oculis inſipientium mori; verùm illi ſunt in pace: quandoquidem ſi gloriæ cœleſtis pondus latet ſub calamitatibus; inter catenas & carceres gloriam habent, quamvis patientes ignorent. Ignorabat Moyſes, quòd ſplendeſceret facies. Commendat

[*Humilitatis perfectio in quo maxime?*]

inſignem humilitatem, dum cuncti noſcunt, ſuum ignorare ſplendorem: verùm maximè quantum gloriæ ineſt momentum, patientibus propter Chriſtum: igitur beatitudinem, quantumvis præ tormentis non cognoſcant, vel ipſis tyrrannis ſplendores manifeſtant.

9 Dicit Sponſa, quæ propter Dilectum & percuſſa & vulnerata. *Neſcivi:*

[Cant. 6. à 11.]

anima mea conturbata eſt propter quadrigas Aminadab. Revertere, revertere Suna-

namitis: revertere, revertere ut intueamur te. Pulchritudo ex vulneribus erat cunctis ſpectabilis, qua de cauſa videri in oblectamen deſideratur ſpecies; igitur per inflicta verbera & vulnera, pollebat ſummè inter mulieres pulcherrima: verum erat conturbata uſque ad animam propter tyrannorum plagas, deſignatas per quadrigas; uti diximus *Didaſc. præced.* n. 8. Gloriam ex dolore habet, verùm præ dolore neſcit. Splendet cœlo, plena vulneribus mundo. Ab illa videretur ſicut ab alijs gloria, ni præ agone conturbaretur anima: at cùm gloria inſit ex vulnerum radijs, urgentia perſecutionis; dum cruciamina tolerat, gloriam habet, quamvis neſciat: etenim eius cuncti videre concupiſcunt pulchritudinem; dum illa neſcit ex vulnere effulgurare ſplendorem. Decorat ſanguis effuſus, & ſi turbatum præ dolore pectus; quia non apparet Sponſus. Non videt quod habet: ubi dolor urget, gloriam ex dolore neſcit. Ignorat ſe in dira perſecutione. *Si ignoras te, egredere & abi.* Per ipſa vulnera, fulgebis inter pulchriores pulcherrima: igitur pulchritudinem videntes, non ſatiantur, ſplendorem demirantes ex pulchritudine vulnerum. *Revertere, revertere, ut intueamur,* etſi te vidimus. Eminet & coruſcat ex ſtigmatibus gloriæ ſpectabilis lux: *Revertere, revertere, ut intueamur te.* Toties? Oritur vel in poſſeſsione votum ex præſtantia pulchritudinis; quippe ex viſu cùm ſit ſumma delectatio, minimè ſaturatur oculus viſu.

In martyribus eſt pulchritudo ex vulneribus.

Ibi. cap. 1. 8.

Tunc magis gloria fulget, dum patiens neſcit.

10 Opportunè Seneca. *Incidet aliquid quod impediat? Non equidem eum* (infit, *Epiſt.* 72.) *cuius animus in omni negotio lætus atque alacer eſt. Imperfectis interſcinditur lætitia: ſapienti verò contexitur gaudium: nullà rumpitur causà. Non enim ex alieno pendet, nec favorem hominis expectat. Domeſtica illi felicitas eſt: exiret ex animo, ſi intraret: ibi naſcitur. Aliquando extrinſecùs, quo admoneatur mortalitatis, intervenit; ſed id leve, & extollitur: modò in cœlum elevatur.* Quidni gaudium, etſi appareant ſigna vulnerum? Pro admonitione mortalitatis quicquid grave, cordis interna felicitate, deſpicitur uti leve. Gaudium cùm ſit intra viſcera, nullà rumpitur, nec interſcinditur causà. Quouſque nudetur Deitatis vultus, totam gloriam ſervat pectus: quippequàm omnis gloria eius filiæ Regis ab intùs, *circumdata varietate:* igitur gloriam ſecum habet, & habere gloriam neſcit: omnes cupiunt videre vulnerum ſplendidam claritatem, & illa ignorat ullum habere ſplendorem. Si ubi Deus, ibi gloria, & gloria ſumma; ſumma patienti erit gloriæ, in cruciatu & dolore, præſente Numine.

Senec.

Hæc gloria interna.

Pſal. 44. 14.

11 Multa mala à Chaldæis Iſraelitæ pertulerant, opprobria devoraverant, cruciamina ſuſtinuerant. Unde Deus illis dicit: *Quomodò protegam te Iſrael? Converſum eſt in me cor meum, in medio tui.* Ceſſavit perſecutio, & in ſe cordis Numinis deſignatur converſio? A ſe Abivit? In ſe quod ſecum, non habuit? Ubi ergo erat divini præſentia cordis? *In medio eius*, cum afflictis: igitur haud ſecum valuit, videns pro ſe tolerare; pœnam non adeſſe vulneratis, ut communicaret gloriam. Conſtantia fidelium, tormenta vincens, dum perfert; cor Numinis in protectionem allicit; diciturque in medio ſubeuntium perſecutionem, & tolerantium tyrannidem; quippe dum propter eius gloriam læti tormenta patiuntur, ſagittis amoris cor è pectore rapuerunt. Modus protectionis ſolicitatur, & ingenioſè invenitur: ſcilicèt Dei præſentia, è qua dimanat eſſentialis gloria: corque ſalit è pectore, ubi dilecti opprimuntur afflictione; quoniam præ vehementia amoris, nequit eſſe ſine illis. Protegit, & volitante corde ad illos patientes vadit. Gloria in pœnis miniſtratur: Deus in medio illorum non commovebitur; quouſque in ſe propter cordis converſionem, ut plenè glorificet, illis oſtenderit faciem.

Oſee 11. á 8.

Glorioſè Dominus eſt cum patientibus.

Corillius ad illos rapitur.

Macte animi. Notat iſta Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos proprior Iove dirigit actus,
Mœrentēque videt, lectiq; arcana miniſtri.
Hic amor à Domino meritus cenſore probari.

Stat. 5. Silv. 1. à v. 37.

12 Decreverat Servator N. aliquibus aſſeclarum adhuc in mundo oſtendere gloriam, quam in ſe ſtudio amoris habebat incluſam; & illos in excelſum aſſumpſit montem, ut videre poſſent lucem inacceſsibilem. *Aſſumpſit.* Haud cor illorum (longè corpus) aſcenderet, ni Salvator aſſumeret: equidem quantumvis inſter gloria, pigra conditio renuit aſcendere in ardua; eſtò per leve gravamen præcogitet aſcenſionem. Quid eſſe poſſent, oſtendit perſpicua è corpore lux: *Reſplenduit facies eius ſicut Sol.* Haud in medio montis, quò aſſumebantur, ſiparia in gloriæ oſtenſionem aperiuntur. Iam erant in cacumine montis, dum lucis fuerunt participes: igitur ubi ſequentium Chriſtum, finitur aſſumptus labor, totius gloriæ continuò patuit ſplendor. Vernaculè: *No avia mas que trabajar; y hallaron la gloria, luego que acabaron de ſubir.* Parum dixi, pende: *Reſplenduit* (ut acceſsit) *facies eius ſicut Sol*: pòſt à Synedris memorata, per illum tollenda crux: *Dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.* Exhibetur admirabili Theatro huiuſmodi glorificationis forma, ut Chriſtum ſequentes, ſic moverentur in certamina: etenim ita gloriæ præmium anexum labori tribulationum; ut præventa eſſet paſſuro excellentia præmij, antequàm illuc vocati loquerentur de paſsione.

Matth. 17. 1.

Per virtutē ineſt deſidia vel in propria cōmoda.

Verſ. 1.

Finito labore, apparet in luce.

Luc. 9. 31.

Pœna prævenitur à gloria.

13 Ceſſavit de paſsione & cruce eloquium & ſimul evanuit totum illud tantæ gloriæ pulcherrimum ſpectaculum; cuius maieſtatem ferre lumina nequibant, propter ſplendoris copiam, unde ceciderunt tamquàm allucinati ſuper faciem ſuam: gloriaque donatus acceſsit, erexit, roboravit, quaſi iam vel in die ex tanta luce eſſet nox; *levanteſque oculos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.* Gravè profectò argumentum. Ieſum ſolum? Nonne cum illo diſcipuli? Si ille ſolus, ille ſoli. Nullo modo. Facta propter imitationem & gloriæ & crucis expreſsio: minimèque ſolitudinis patitur acervitatem, qui invenit inter cruces Ieſum præſentem. Neſciunt tyranni eis conferre gloriam, qui patiuntur tormenta propter iuſtitiam. Obſequuntur, dum perſequuntur: equidem virtutis umbra, non aliud quàm ipſa gloria. De militibus occiſsi Othonis, in eo ait Plutarch. *Oſculati ſunt vulnera, & adoraverunt.* Felix profectò vexamen, quod deſinit in vulnerum adorationem; perducens cum gloria in cœleſtem gloriam cuius fabricavit ruinam. *Capi virtus neſcit: patientia dedecus ignorat. Ex fortiſſimis vulneribus plus gloriæ, quàm ſanguinis emanavit*: ut inquit de Catone Uticenſ. Valer. Maxim. *lib.* 3. *cap.* 2. n. 7. & 14. Felix triumphus: verùm, ut ait Horatius de *Arte*, v. 412.

Ubi ſup v. 8.

Ieſus iuvat præſentia inter cruciamina.

Plutarc.

Vulnera veneranda.

Val. Maxim.

Multa tulit, fecitque, ſudavit & alſit;
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam

Horat.

*** *** ***

DIDASCALIA V.

Vulnerum animæ medicina, vulnera.

1 PRÆSENS diſciplina non eſt gaudij, ſed mœroris: noſque tamquàm nutriti uberibus voluptatis, frui volumus laborum opima ſegete; cæterùm ſine labore: cùm ad magna præmia exoptatæ celſitudinis nequeat perveniri, niſi laboribus magnis. Euripides in *Oreſt.* v. 693. accinit:

Fructus laboris quæritur ſine labore.

Quomodò capiat aliquis magna parvis
Laboribus? Stultum eſt hoc velle

Euripid.

Vacui ſane, & ſine fructu, qui felix iudicatur huiuſcemodi voto: maximè cùm nihil, gratià favente, conſtet intolerabile, reſpectu expectatæ gloriæ. Cum pondere beatitudinis, vileſcunt omnia quæ habentur in terris; igitur ad illam huius temporis non ſunt condignæ paſsiones. Verinus, *Monaſtich.* 21.

Quem potes æterno pro munere ferre laborem?
Mercedi an tantæ par labor eſſe poteſt?

Verin.

Querimur nonnumquam de malorum occurſu, crebriſque moleſtijs; ac tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis: at ſi illarum fideliter fieret diſcuſsio, videremus ſtultè queri de commodo: quandoquidem ipſa afflictionis acerbitas in exitu infractus invenitur utilitas. *Perirem, ni periſſem* (dicebat Themiſtocles, ut in eo dicit Plutarch.) *ni doluiſſem Athenis, modò dolerem.* Similiter lætificat mœrore afflictio, qua premitur anima; ut criminis, vel imperfectionis, nocua evaneſcat lætitia. Non lætificatur gaudio, ſed incommodo: diciturque à Pſalmiſta, *lætitiâ gaudere*; quippe eſt gaudium ex dolore: equidem cùm dolor animam ab ægritudine liberet; ni doluiſſet non gauderet.

Plutarc.

Gaudiū ex dolore excuſſo crimine.

Pſ. 20. 7.

2 Monet Stoicus patientem in ſanitatem. *Stultitia eſt* (infit, *Epiſt.* 52.) *cui nihil conſtat, nihil diù placet: ſed quomodò aut quando nos ab illa revellemur? Nemo per ſe ſatis valet, ut emergat: oportet, manum aliquis porrigat, aliquis educat: :. Numquid æger laudat medicum ſecantem? Tacete, favete, & præbete vos curationi. Etiam ſi exclamaveritis; non aliter audiam, quàm ſi ad tactum vitiorum veſtrorum ingemiſcatis. Sanè liceat. Quid lætaris?* Non eſt gaudium: virus eſt,

Senec.

Ut peccator gaudeat, doleat.

eſt, quæſieris medicum; qui urat, qui ſecet, nec vulneribus parcat, ut te in ſanitatem reſtituat; quippequàm gemitus explicat vulnus: & neceſſarium quòd de vulnere doleas, ut ſine vulnere gaudeas. Erat Hieroſolymis Probatica Piſcina, *Hebraicè Bethſaida*: Ideſt, *Domus miſericordiæ.* In quinque porticibus, quas habebat, *iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum.* In domo miſericordiæ tot moleſtiæ? Tot languores, tot plagæ? Utique, ne peccare poſſent, ſi valerent. In gravatis, cogitabant dumtaxàt de ſanitate, & nullo modo de ſcelere, in quo profectò ruerent, modò ærumnæ non gravarent: & ubi iacent, domus publica dicitur miſericordiæ; quoniam iacent: igitur ſi faveret in facultates plena valetudo corporis, forſitan mancipaventur ſub obſequio iniquitatis. Si non eſſet languor, ingrederetur in crimina furor. Si non eſſet cæcitas, vellicaret animam oculorum lubricitas. Modò poti-rentur greſſu: errarent forsàn in proceſſibus veſtigio. Stellati præ ariditate ad vitalitatem nec habebant motum: & ubi iacet multitudo aridorum, claudorum, cæcorum, atque languentium, meritò habitaculum dicitur miſericordiæ; quoniam magna cœli pietas eſſe ſub infirmitate.

Ioann. 5. 2.
Verſ. 3.
Hominibus infirmitates ſunt aliquando favores.

3 Intuitus exponitur à Davide. *Miſericordia tua* (Dominum alloquitur) *magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori.* Undique vallatus hoſtibus gemit oppreſſus: hinc & hinc fugit vagus imminentem mortem, propter potentium validam hoſtilitatem, plaudit, que Nominis non ſolùm miſericordiam, ſed uti magnam? Iurè, ex beneficio exilij, ac tanta procelloſa perſecutione; cùm eius anima erueretur ab inferno, dum illuc impellebat pro viribus tribulatio. Ab inferno afflictione liberatur? Sanè: ni perſecutus, abſdubiò perſequeretur. In homicidium incideret, modò valeret; & fugit, Dei cognità miſericordià, & miſericordia magna: quandoquidem fulget multitudo miſerationum; ſuſpendere impulſum iniquitatum, ne læſus homo vindictà deſcenderet in infernum. *Niſi quia Dominus adiuvit me, paulominus habitaſſet in inferno anima mea.* Penè in ultionem pedes moti: penè in ſanguinem greſſus effuſi. *Si dicebam: Motus eſt pes meus; miſericordia tua Domine adiuvabat me,* ne in infernum caderem, dum volui, nec valui, movere pedem: etenim ni miſericordia accederet, & vindictam impediret; aggreſsà furiosè culpà, paulominus anima habitaſſet intra tartara: ex quibus educta ſummà pietate, facultatis ſuſpenſione; quippequàm in corde clementis non ſolùm magnum, ſed ſummum, impedire, quòd homines deſcendant crimine in Orcum.

Pſal. 85. 13.
Sicut illis removeri ab occaſione peccandi
Pſal. 93. 17.
Verſ. 18

4 Pende contextum. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo; conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Cor pupugit natura, ſed vulnus ſanavit gratia. Lætitia venit ex vulnere, & mirà conſolatione. Ex doloribus gaudia? Ex vulneribus lætitia? Ita in ſalutem reſtituuntur animæ, ſi languent crimine: & ſecundum afflictionum multitudinem, lætitià accipiunt dolorum conſolationem; quoniam ſi putruerunt cicatrices à facie inſipientiæ per blandimina languoris, in virus lethale vulnerum, dolores animæ ſunt medicina dolorum. Hinc nonnulli cum Hieronymo de *Nomin. Hebr.* interpretantur *Bethſaida, domum venantium.* Claudos, ſtellatos, aridos, cæcos? Utique. Miſericordia Dei, ut peccatores convertantur ad cor, utitur lenitivis malagmaticis; quæ ſine effectu propter rigorem cordis. Miſericordia magna, ne fruſtretur medicina; in blandimina pectoris, utitur anaſtomicis. Viſum in Petro, dormiente in ergaſtulo: igitur minimè evigilavit, quamvis lumen cœleſte refulſit: dormiretque cum ſocijs in catenis; quouſque excitatus percuſsione lateris. Illicò ſurrexit, quem Deus de cœlo percuſsit: & quia ſocij non percuſsi; ut morerentur, remanſerunt in carcere. Multi languidi iacebant in piſcina, cum quibus Deus magnà uſus miſericordià, ut redirent percuſſionibus frugi, qui noluerant ſuavitate: domuſque ſeu piſcina languentium, domus ſignatur Venantium; quoniam per moleſtas & graves infirmitates traduxit in retia legis. Ictibus enim languorum, ad ſanitatem redibat multorum pectus; quùm in piſcina, quia levi motu, tantùm ſanabatur unus.

Verſ. 19
Dolores animæ ſunt medicina dolorum.
Hieron.
Actor. 12. 7.
Sentiuntur peccatores vulneribus acceptis.

5 *Socrus* Petri *tenebatur magnis febribus.* Hypallage frequens in Scriptura (de qua ſæpe egimus) unde Seneca, *Epiſt.* 119. inquit: *Sic divitias habent, quomodò habere dicimur febrem, cùm illa nos habeat. Econtrariò dicere debemus: Febris illum tenet. Eodem modo dicendum eſt: Divitiæ illum tenent.* Cor enim appoſuerunt; & febricitant, quippe divitias non habuerunt ad uſum. In divitijs inopia, genus

Luc. 38.
Hipallag.
Senec.
Divitiæ ſine uſu gravant.

genus egeſtatis graviſsimum. Animos igitur uſque in ſorditatem opprimit, idem quod levare debet: patent ſiquidem ultra proiectionem viles, ſi cenſus per non uſum inficiantur honores. At hoc aliàs. *Tenebatur* ergo Petri ſocrus *magnis febribus. Tenebatur.* Appoſitè, quia ab illis minimè afflictabatur voluntariè. Ideo languet, & languere cognoſcit: quippequàm, etſi langueat; haud febris magnæ fatigatur ardore, cui placet in refrigerium habere. Ovid. 1. de *Pont. Eleg.* 3. v. 17.

Ovid.

Nec dolor ullus adeſt, nec febribus uror anhelis.

Cùm Chriſtus videret expulſionis febris cupidam; *imperavit febri, & dimiſit illam.* Quia non tenebat, ſed tenebatur à languore; liberatur voce medici. Cui languor, quaſi ſanitas arridet, vocem medici non audit: cauſticis eget: unde ut expellat febris moleſtæ languorem, convenit habere febrem. Audias hìc expoſitionem Ambroſij. *Fortaſsis* (inquit) *in typo mulieris illius, varijs criminum febribus caro noſtra languebat; & diverſarum cupiditatum immodicis æſtuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris eſſe dixerim quàm caloris: itaque illa animum, hæc corpus inflammat. Febris enim noſtra avaritia eſt, febris noſtra libido eſt, eò quòd ignitæ ſint cupiditates. Febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt: honorum gratia, ſublimitas poteſtatum, epularum ſuavitas, forma meretricis.* Hæc ſummè placent hominibus, quantumvis pungant languores; quippe non cognoſcuntur uti febres. Non tenent animum, ſed tenentur ab animis, voluptatis inſidiatricis illecebris. Nemo expellit iudicatam, etſi falsò, voluptatem; quippe integerrimam arbitratur valetudinem, in qua dolor nullus, etſi flammis æſtuet pectus. Medicus ſignat vocibus infirmitatem; verùm quia grata, deſpiciunt medici vocem. Acre medicamen neceſſarium, in expulſionem languorum; ſi avaritia, ſi luxuria febris eſt, & cætera vitia; febris ſanè in vitiorum expulſionem neceſſaria: daturque piè infirmitatibus febris; ut languoribus carnis, exeant animæ languores: pœnà culpa: malis mala: ceſſentque dolores,

Verſ. 39
Per infirmitatis plagas, animæ evaneſcit infirmitas.
Ambr.
Exeunt malis eius mala, pœnâ culpa.

Quùm furit, atque artus depaſcitur arida febris.

Virgil. 3 Georg. v. 458.

6 Ita Domine, ne lenocinentur mala, & anima deducatur in viam tuam per corporis dolorem, ac amaritudinibus in tuam ingrediatur veritatem; ut te timeat, qui non amat: & per nocuum, acre voluntariè tormentum, experiatur, quàm amarum, reliquiſſe Dominum. Illicitis ſibi gaudibundè vecors placuit: malitiam autem non odivit: & infertur meditanter lætanti odium infirmitatum; ut ſit iniquitas eius ad odium. *Nox nocti indicat ſcientiam.* Si nox tetrica fractæ valetudinis, indicat tenebroſam noctem criminis; ex his quæ infirmitate perpetitur, ſtudebit, nequid habeat per quod patiatur: igitur ſicut nox indicat noctem; infirma ægritudine valetudo, animæ ſauciæ indicat infirmitatem: quapropter ut æger liberetur à doloribus; ne graventur in mortem, parcet criminibus. Valentes, inſolenter graſſantur: ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt: igitur ſæpe caſus, cæcorum aperit oculos. Peccatores convertentur, ſi pungantur: vexatio dat intellectum, ut nox noctis ſit indicium, & amor voluptatis convertatur in odium; atque plaga in medicinam, ne exceſſus aggerent plagam: quandoquidem David ex his dumtaxàt, quæ paſſus; promittit, legem atque virtutem docere iniquos. Adi, *Tom.* 4. *T.* 7. *D.* 1. *à n.* 7.

Pſalm. 18. 3.
Ex paſſionibus per peccatum, ingeritur eius odium.

7 De Ophioneo, refert Pauſanias, à *cap.* 123. (ex quo nos *Tom. præced. T.* 9. *n.* 7. ſimulque Raviſ. Textor. 2. *Offic.* cap. 58.) *primo ſtatim ortu cæcum fuiſſe: at oculis uti cœpit, mirabili admodum caſu: nam cùm ingenti capitis dolore laboraſſet; ab ea valetudine luminis compos fuit. Pòſt nunciatum, ceſſante dolore, Ophioneum videre deſiſſe; ac rursùs, uti ab initio oculis captum.* Elucet in huiuſmodi veritate, vel fictione ſignum divinæ clementiæ, & noſtræ depravatæ malitiæ. Unde Anſelmus Numini dicit: *Si feris, imploramus, ut parcas. Si parcis, iterùm provocamus, ut ferias.* Cæcus eſt homo, ſentiens, ſed non videns ex quo malum, & orbitas oculorum; ex cuius obſcuritate uſquequaquè pedibus offendit, ſæpe cadit, ſæpius ruit: quin quamvis cæcitas voluntaria ſit; velit lumine illuſtrari cor, & aperire allucinatos oculos, ne proruat in tot anfractus. Ni Deus adiuvet, peribit: pro medicamineque mittit vindex, ſed miſericors, ingentem dolorem capitis, quo aperiat oculos, præ acerbitate doloris: patetque clementia, ut vulneribus criminis præſens apponatur medicina: igitur ni plagis, ærumnis, ac laboribus eſſet afflictus, numquàm ad cœlos aperiret oculos. Verùm cùm nihil operetur ex amore; dolore ceſſante, redit, libenter amplexatus crimen; ut gravior ſit, in

Medicina unde ex infirmitate.
Pauſan.
Anſelm.
Per dolorū iſtus peccator aperit oculos.

in priſtinam cæcitatem: fiuntque noviſsima hominis illius peiora prioribus: equidem oportet, quòd graviter infirmetur; ut contracta infirmitas à præcordijs expellatur.

Lucret. 3.v.462

Nā dolor ac morbus lethi fabricator uterq;
Multorū exitio, perdocti quod ſumus ante.

8 Ad unguem ſententia Stoici. *Nec ſine cauſa concuſſus eſt* (infit, *Epiſt.* 91.) *Inexpectata plùs aggravant: novitas addit calamitatibus pondus. In ipſis voluptatibus cauſæ doloris oriuntur: bellum in media pace conſurgit; & auxilia ſecuritatis in metum tranſeunt: ex amico inimicus, hoſtis ex ſocio. Cladis cauſas nimia ſibi felicitas invenit.* Hominibus infeſtiores hoſtes ſunt ipſæ felicitates, quibus in infelicitatem procidunt, & corruiſſe neſciunt; quippe faſcinat voluptas, & ex dulci philtro cœcitas, orientibus doloribus ex voluptatibus. Ut homo cæcus videat, vulneratur: ut iacens ſurgat, concutitur; nec fruſtrà, ut in iudice excellat etiam ictibus clementia: equidem in ſalutem non inquireret regimen, ni per febres & dolores noſceret infirmitatem. Poſt Præcurſoris necem, *abijt Ieſus trans mare Galilææ, & ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur.* Cur ſuper his qui infirmabantur plauduntur ſigna, ſi facta mirabiliora? Exprimitur humana conditio, ſui ſolicita commodi, & methodus arcana pro ſalute infirmorum cœleſtis medici; qui intendebat in animæ ſalutem, per corporis imbecillioris languorem: multitudoque Chriſtum ſequitur, quùm moleſtià infirmitatum gravatur; quippe nullatenùs decreviſſent illum ſequi, ni eſſent infirmi. Nonnullis accidit quod Ezechiæ, licèt non eadem animi rectitudine, atque intentione propoſiti. Mortem inſtantem audivit, atque *fletu magno flevit.* Oriuntur peccatoribus lachrymæ, dum ſunt infirmi, præ periculo languoris; & minimè pro peccatis. At cùm Dominus mortem peccatoris reſpuat, intendens per ægritudinem, quòd convertatur & vivat; cruciamina in infirmitate mittit, ut qui valens deliquit, peccata ploret. Sanitatem ſaucij iacentis amor divinus ſolicitat; quia infirmus plorat: feliciterque indipiſcitur ſalutem & remiſionem dolorum, per dolores & præſentius medicamen lachrymarum.

Senec. — *Sors felix cauſa laboris.* — Ioann. 6. 2. — *Conferuntur infirmitates, ut ſequātur veſtigia Salvatoris.* — Iſai. 38. 3. — *Lachryma, criminum & languorum medicina*

9 Ergo Chriſtum ſequebatur multitudo; *quia videbant ſigna ſuper his qui infirmabantur.* Maiora potiùs ſigna, ſi valentes ſequerentur. Ars eſt medici cœleſtis, infirmitati mederi afflictione infirmitatis: & ſuper his quorum valetudo infirma, inſignia Chriſtus operatur miracula; & quia qui in vita Chriſtum ſequuntur, frequentiùs angoribus tribulantur: & quia peccatoribus immittuntur meditanter dolores infirmitatum; ut quærant & ſequantur medicum cœleſtem Chriſtum: etenim ſi valerent, floridàque ſanitate præſtarent; nec ſequerentur, nec quærerent. Non fruſtrà concuſſi, ſi calamitas exoritur ex ipſa felicitate: igitur qui numquàm ſecutus, nec Chriſtum in lege novit; ſaltem infirmitatibus quærit. *Anima miro modo vivificatur ex vulnere*: inquit Gregor. Magn. in *Iob*, lib. 2. cap. 8. Non ſolùm vivificatur, ſed miro modo; quoniam qua perit, vivificat tribulatio. Fabula fuit, vulnus Telephi non poſſe ſanari, niſi alio & altiore vulnere; ut refert Diodor. Sicul. *Bibliothec.* 5. n. 17. & Barth. Merul. in 1. Ovid. de *Remed.* v. 47. ubi:

Ubi ſup. — *Cur languores mittuntur iuſtis & impijs.* — Gregor. Magn. — *Quomodò ex vulnere vivificet tribulatio?* — Ovid.

Vulnus Achilleo quod quondā fecerat hoſti,
Vulneris auxilium.

Nec iuvamine fictionis pervenit Græcia in præſtantiam huius artis; ut per aliud vulnus, vivificaretur ſaucium lethaliter pectus: quod quidem medicamentum, Numini ſolummodò reſervatum. Unde de illo Iobus: *Concidit me vulnere ſuper vulnus.* Iuſtum, ut conſtantem ex certamine coronet; vulneribus ſuper vulnera percutit. Aliter in peccatoribus ſedet ſuper vulnera vulnus. Vulnera ex illicitis ſibi faciunt: uſquequaquè ſe percutiunt. His vulneribus incedunt quaſi valentes: neceſſe prorsùm, expelli languores: in ſalutemque Deus immittit infirmitatem; quia nullo modo anima ſaucia peccato, in ſalutem perveniret, ni medicus cœleſtis ipſum vulnus vulneraret. Vide aliò, *Tom.* 2. *T.* 1. *D.* 10. *n.* 20.

Iob. 16. 15.

10 Mos fuit Romanis alapà libertatem concedere ſervis; uti dicemus *Tom. ult. T.* 4. *n.* 36. & per tranſennam hìc *T.* 10. *D.* 2. *n.* 4. *Felix iniuria*, dicitur à Claudiano, de 4. *Conſulat. Honorij*, v. 618. Felix, qua rubent genæ? Ni pudor, erit næ frons ſine fronte. Pudet, ſed non piget: etenim gaudet ex iniuriæ dolore, optatà felicitate; quippequàm per moleſtiam exit ex moleſta ſervitute.

Claudian. — *Afflictione exit anima ex peccati ſervitute.*

——— *Pulſata fronte recedit*
In civem.

Claudian. — *Alapâ ceſſa libertas*

En patet ſervorum peccati libertas, dum Deus plagis multiplicat plagas; quæ à vulneratis ſentiuntur, & inflictæ non aliò quàm quòd ſentiantur; eò quòd illis redditur

dicitur ſenſus, & ſalutem pro medicina fit motus: quandoquidem ni vulneribus in vulnerum medicamen laborarent; numquàm de ſervitute peccati in libertatem exirent: felixque doloribus fit iniuria, animà vivificata; quoniam vulneribus miro modo ſtatim compacta vulnera: fitque in ſolidam ſanitatem reſtitutio; cùm

Ovid. 15. Metam. Fab 43.

Pallida exangui ſqualebant pectora morbo.

Ex. 22. 24.

11 *Percutiam vos gladio*; minatur Dominus Iſraelitis, modò aſſentirent peccatis. Quorsùm *Gladio*, ubi intenditur percuſsio? Quia non vulnere intendit in percuſsionem, ſed in percuſsi ſalutem. Vulnus ſuper vulnus iterandum, in medicamina vulnerum: eſt vulnus ex percuſſione: in Numinis poteſtate, eſt etiam percuſsio ex vulnere: igitur ſauciorum peccatorum ægrotantium deſperaretur ſalus; ni vulnera inflicta à ſe vulnerarentur vulneribus; perſeverarent enim in anima criminum vulnera; modò non eſſent ut gladio, quæ vulnera vulnerata. Eorum itaque dolores evaneſcunt doloribus: alias,

Quomodò à Deo peccatorum vulnera vulnerantur

Ovid. d. 1. Fab 6

Immedicabile vulnus.

Threni. 3. 21.

Hinc de iuſtitia divina, dicit Prophéta: *Percuſsiſti, nec miſertus es.* Aliter divina clemencia: ſiquidem ab illa homo aliquando ſi percutitur; percuſsio eſt ut miſereatur. Miſeretur dum à ſervitute, à vulnere, à morte liberat animam; à ſe præ malitia diaboli ſervam, illecebris vulneratam atque criminibus mortuam. Opus eſt vulnerum intenſivè doloribus, ut per vulnera infligenda inſenſatis reſtituatur ſenſus. Tunc vulnerat, verùm parcit: miſeretur, verùm percutit: etenim cùm peccator ſentiat quod ſentit tantum, & ſenſus corporis dumtaxàt habeat ad ſenſum; niſi per vulnera corporis, haudquaquàm anima revaleſceret ſaucia à vulneribus criminis. Dat in ſubſidium vulnerum medicamina dolorum; ut hominibus reddat per moleſtiarum gravamen, quod crimen

Deus vel iratus, miſericors. — *Per inflictas plagas, animæ trina libertas.*

Lucret. 5. v. 418

Demit imaginibus violento vulnere honorē.

12 Prodeſt itaque medicina, ſi dolores adoptantur à patientia: equidem etſi ſentiatur afflictio ex vulnere; haud ſenſibilis, quippe miniſtratur ab amore. *Afflictio non affligit, ubi ſolamen adeſt*: ait Novarin. de *Umbr. Virgin.* Excurſ. 75. n. 715. Signum namque ſanitatis, clauſis oculis bibere per dilectionem calicem amaritudinis. Ita Deus de ſalute recuperata gratulatur patienti. *Quis* (inquit) *contriſtabitur ſuper te*? Quis non, cùm videret plagam, & poſita eſſet quaſi ſignum ad ſagittam? Quare nec compaſsionem mereretur, quæ tot laboribus angitur? *Bibiſti de manu Domini calicem iræ eius.* Magnum ſanè obſequium: calicem ſcilicèt, horroris grato bibere vultu; cùm propinans non gauderet vultu grato. Voluntas Dei fuit, quòd potionem, eſtò amaram, exhauriret; ut venenum è ſerpentibus criminum, foràs expelleret: gaudereque debet, non contriſtari ex potione medicatà, quantumvis retorta viſcera; quippe bibere placuit (ut Dei conformaretur voluntati) quamvis calix plenus eſſet acerbiore amaritudine. *De manu Domini.* Ab eius manu, vel amaritudo circumlita dulcedine. Quid non bonum ab hac manu? Quid non dulce, ſi eius miniſtrat dilectio? Exundant voluptates uſque ad fæces. Iccirco dicitur illi: *Elevare, elevare; conſurge Ieruſalem.* Diſcrimen innuitur per pœnas illatas & acceptas inter peccatores vulneratos; atque pœnitentes, etiam acriter percuſſos. Illi vulneribus, quippe iacent, à criminibus ſurgunt: verùm pœnitentes elevantur, ob conformitatem cum voluntate divina; qua flagella flagella non arbitrantur, ſed dona.

Novar. — Iſai. 51. 22. — Verſ. 17 — *Sanitas animæ, ſi in laboribus cõformis voluntati divinæ.* — Ibid. — *Ipſa oppreſſio eſt elevatio.*

13 *Suſtine ſubſtentationes Dei, coniungere Deo, & ſuſtine* dicit Siracides. Ita Biblia Antiqua. Vulgata: *Suſtine ſuſtentationes.* Idem eſt. Quomodò idem? *Suſtentationes* ſunt pondera ſuſtinenda: *Suſtentationes* ſunt nutrimenta delicioſa: & onera quæ ſuſtinentur gravaminum, exponuntur ut materia nutritionum: quoniam quæ ad laborem à Domino immiſſæ plagæ, non labores, ſed deliciæ. Noſtrates: *Los trabajos no ſon duelos, ſino regalos.* Vis lautè epulari? *ſuſtine.* Dabit Dominus panem arctum & aquam brevem, cùm miſcuerit cum fletu potum, & cinerem adinſtar panis in cibum: tuncque corda coniunguntur Domino, epulantibus iuſtis in eius conſpectu (videntibus in laboribus cœleſtis menſæ apparatus) quippequàm ad delicias nutriuntur tribulationibus. Agitur & agitatur in tempeſtate Delphin; ſed quò maior procella, labore gaudet. Bocch. *Symbol.* 123. accinit:

Eccli. 2. 3. — *E manu Domini plagæ ſunt deliciæ.*

————*Vita beata eſt,*
Irrequieta quies, abſque labore labor.

Achill. Bocch.

14 Tribulationes ſunt arma gravia, ſed arma. *Velut arma pugnantibus ſuggerenda* (inquit Cyprian. *Exhortat. ad Martyr.*) *inde & animi & corporis vires ad omnem paſsionis tolerantiam roborantur.* Qui arma certanti miniſtrat, pondere illorum non onerat: videtur inducere ex-

Cypriā. — *Cur tribulationes dicātur arma.*

expeditioni gravamen ; ſed in pugnam & victoriam ſubminiſtrat defenſionem. Naufragatur delinquens , ambulans ſemitas vitalis maris. Datur enim illi labor , dolor , ærumna & moleſtia afflictionum tamquàm tabula. Si proijcit , portum nequaquàm appellet. Pondus fluctuando habet ſecum , ſed in ſubſidium. Qui perire non

Et tabula in naufragio?

vult ; patiens laborum criminum pœnam; eam amplectetur tamquàm in naufragio tabulam : igitur patitur corpus , ut paſſione valeat animus : qua arte Numen venatur homines;ut averſentur ex animo iniquitates , faciatque in terra ſalutes.Lucretius,ubi ſuprà, *lib.3. v. 444.*

Omnia deficiunt,atque uno tempore deſunt.
Huc accedit,uti videamus, corpus ut ipſum
Suſcipere immanes morbos , dirumque dolorem:

Lucret.

Sic animum curas acres , luctumque metumque.
Quin etiam morbis in corporis avius errat:
Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi.

DIDASCALIA VI.

O quàm inimica ſunt nobis vota noſtra!

Sanec.

1 APpoſitè Seneca , *Epiſt. 60.* inſitque : *Et eo quidem inimiciora, quo ceſſere feliciùs* : equidem maior in gaudijs moleſtia ; modò vitijs florentibus faveat fortuna. Minimè in gaudijs Veneris eſt ſuccus gaudij , ſed *opiniones immedicabilis lætitiæ*: ait Sophocles in *Aiac.* v. 52. *Immedicabilis* : vividè. Quo ſanatur fit deterior : igitur bibunt in calice Babylonis plus & plus amaritudinem; quia non inveniunt in potu , quam conceperant dulcedinem. *Infelicis luxuriæ iſta tormenta ſunt* (ſubdit Stoicus, *Epiſt. 119.*) *Quærit quemadmodum poſt ſaturitatem quoque eſuriat : quemadmodùm ſitim primà potione ſedatam , revocet* : equidem cùm finem non agnoſcat inexplebilis ; in vota nocua creſcit altera ſitis. Ovidius, 7. *Metamorph.* Fab. 24.

Vitia felicia peiora.

Sophoc.

Senec.

Luxuria inexplebilis.

Ovid.

——Uſque adeò nulla eſt ſyncera voluptas:
Solicitumque aliquid intervenit lætis.

Pſ. 20. 7

In Tautologia noſtra ſimul exponitur gaudium & lætitia. *Lætificabis in gaudio.* Eſt origo cœleſtis cum vera exultatione quieſcentis cordis, habitantis mundum , & in illo habentis cœlum ; ubi vera gaudia, queis lætificantur corda. In fluxu ſæculi non ſemper cum lætitia (quippe falſa) gaudium eſt; ut videtur in illis quorum Venus icit cor,& ſaggitis voluptatis,ſed ſaggittis: quandoquidem quæ hilariter plaudunt , & magnificant gaudia ; ſunt vitæ & cordi lethalia vulnera.

Et in gaudio mœreris.

Plutarc.

Nephte qua Dea

2 Nephte apud Ægyptios fuit Dea per quam (ut ait Plutarch. de *Iſide & Oſiride*. Kircheruſque in *Obeliſc. Pamphil.* lib. 3. cap. 5.) ſignarunt Mortem & Venerem. Ut vigeat inter humanos fugitivi gaudij ſeu fallacis pœnitudó , oculis præ ſe featur eiuſdem diverſo colore imago. Duplex ſplendet vultus : verùm ipſa Mors & Venus;igitur virus Venus vultu pulchro & feſtivo inſidiatricis; quippe in illo paravit in perniciem vaſa mortis. Statius , 1. *Achill.* à v. 287.

Luxuria mors.

Omnibus eximium formæ decus , omnibus idem
Cultus, & expleto teneri iam ſine pudoris,
Exierant,dare venis opes,Divaque ſeveràs
Fronde ligare comas , & ſpargere floribus haſtam.

Statius.

Inſignia Veneris.

Perpropriè , ſi flores dicantur Veneri , & haſta morti ; ob inſidioſam pulchritudinis formam , *Spargere*, dicit *floribus haſtam*: etenim cùm Venus in dolos arte ſeducat, ut in lethum feſtivè, ſed cautè alliciat;nexus à Diva fit florum & ſagittarum; ut incauti bibant ridendo venenum : quandoquidem in Cupidine Veneris , idem ſauciare ſagittis , atque miniſtrare flores. Impellit Cupido in mortem,quùm offert matrem : igitur de medio leporis , ſurgit fons amaritudinis. Claudian. de *Nuptijs Honor. & Mar.* à verſ. 68. & Anacreon. *Carm.* 24.

Flores ſagitta.

Labuntur gemini fontes : hic dulcis,amarus
Alter & infuſis corrumpit mella venenis;
Unde cupidineas armavit fama ſagittas.

Claud.

Numer. 11. à 4.

3 Pervenit Iſrael ad *Sepulchra-Concupiſcentiæ* , qui locus pridem dicebatur *Cabrotaba* , quæ fuit Manſio tertia-decima. *Ibi populus flagravit deſiderio : & ait : Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?* Ignem devotantem in concupiſcentes Dominus miſit , poſtquam vota conceſsit : dedit ignem & carnem , ut ignibus compeſceret ignem. *Furor Domini concitatus in populum , percuſsit eum plaga magna nimis : vocatuſque eſt ille locus Sepulchra Concupiſcentiæ. Ibi enim ſepelierunt populum , qui deſideraverat.* Articuli argumentum conſtat; ſed nomen loci exponitur, ut diſcrimine vitæ cor reſipiſcat.

Verſ. 34

Sepulchra-Concupiſcentiæ. Ibi concu-

piſcentia excitata , & etiam ibi concupiſcentia ſopita. Non dicitur locus, *Sepulchra concupiſcentium* , uti acceperunt ſupplicium ; ſed concupiſcentiæ ſepulchra, quæ ſtatuta & reliquis erecta propter exempla ; queis poſſent , ne ſepelirentur, diſcere , quæ & propter quid ſepulchra concupiſcentiæ : & non concupiſcentium, ſed concupiſcentiæ appellantur ſepulchra; quia ibi ſepulta per ſupplicia remanſit aliorum concupiſcentia. Aliter : Hoc nomen eſt documentum laſcivientis hominis, ne velit perire ſeductus blandicijs Veneris; quia, ut ait S. Benedictus *Regul. Sanct.* cap. 7. grad. 1. aſtuta calidè *Mors ſecus introitum delectationis poſita eſt* : & ſitus, ubi tot de cœlo tacti , dicitur iurè *ſepulchra-Concupiſcentiæ* ; quippequàm ſequens nocuam concupiſcentiam voluptatum ; in illis non inveniet infelix , niſi ſepulchrum. Ut habeas delicias , ſicut ſubdit idem ibid. è Siracidè , *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Sunt Sirenes quæ dulciter accedentes , trucidant , & vel fugientes quaſi feſtivè , ſuffocant. *Non eas*: equidem idem illarum concupiſcere oblectamina , ac cùm vita fodere delectationi ſepulchra. *Sunt enim deſideria multa inutilia , & nocua ; quæ mergunt homines in interitum , & perditionem.* Hinc congruit poſt cupita non ire ; quippe levi occaſione , idem ad illas movere pedem, ac amplecti perditionem : cùm ergo numquàm ſatient , & deſideria deſiderijs excitent (ut eumdem mergant unde emergere non poſsit) fraudulenter voluptas ſtrophis allicit : ſed irretit obcæcatum in foveam ; ut nonnumquàm concupiſcat concupiſcentiam. *Accincti flammis* dicuntur *ignem accendentes*. Quorsùm ignis , ſi accinti flammis ? Ignis ignem , ſitis ſitim in ſaturitatem evanidam excitat ; ut non rem , ſed concupiſcentiam concupiſcat. Latè infrà, à n. 6.

Evanecit concupiſcentia per ſupplicia

S. Bened.

Idem. Eccli. 18. 30.

Veneris oblectatio mors & perditio.

2. Tim. 6. 9.

Iſai. 50. 11.

4 Pende. *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Propter quod unumquodque tale (dicitur à Philoſophis) & aliud magis. Quidùm periculum , incommodumque dumtaxàt ſignatur in concupiſcentijs, dum maius in concupitis ? Non maius , quia in illis invenitur aliquid , quo pungitur pectus. Unde vel laſcivior dixit *Edyl.* 2. à verſ. 13.

Valeat Venus ; quia non placet quod moleſtum.

Theocrit.

Votum in concupiſcentia nihil demonſtrat incommodi : totum , abſque ulla amaritudine , ſuave. Dum habetur , offucijs fallax cognoſcitur , offerens coloratis delicijs,deliciarum ſpecies ; & fuco dulcedinis amaras acerbitates. Cognoſcuntur deſideria, multa, nocua , vana,& inutilia, in perditionem & interitum ducentia : & licèt deliciæ vaferrimè circumveniant , & calliditate noceant ; haud gravius periculum in delicijs , ſed in fallacibus illarum concupiſcentijs ; quippequàm mergunt cupientem in interitus & perditionis pelago , quin cognoſcantur interitus & perditio: Idem *Edyl.* 1. v. 93.

Clades maior , quia non cognoſcitur.

Venit etiam & dulcis Venus ridens;
Sed riſum diſsimulans , graviter animo mœſta:
Perficiebat amarum amorem,
Et ad extrema properabat fata.
Ah nimiùm infelix!

Idem.

Unicè concupiſcentijs ob illecebras , ſpecie oſtendit delicias ; ut lactet in interitum pectoris concupiſcentias : igitur oculis apparet radius , quod cordi lethale virus.

5 *Radius Paſtinacæ occidit* (inquit Ælian. 2. *Animal. hiſtor.* cap. 50.) *Quidam cùm è rete rapuiſſet , eius conditionis ignarus , coniectam in ſinum , quaſi paſſerem , & veluti rem pretioſam , compreſſit : quæ aculeo miſerum vulneravit & effuſis inteſtinis mortuus eſt.* Exponitur clade Veneris dolus , & concupiſcentis infeliciter interitus : invenit medicatum aculeum , quod obſtupuit uti radium. Averſa eſt Venus Crocodili modum , non diſcriminis effectum. Otho Vænius, *Amor. Emblem.* 109. accinit:

Conditio Paſtinacæ.

Ælian.

In Venere radius lethale vulnus.

Tali naturâ Crocodilus dicitur eſſe;
Ut lachrymans homines enecet atq;voret;
Eſt amor inverſæ ſed conditionis : amantes
Nimirùm ridens ille perire facit.

Oth. Væn.

Hac de cauſa Venus dicebatur *Inſana* , ut ait Euripid. in *Troad.* v. 800. *Rectè Venus cepit nomen inſaniæ : per eam mortalibus ſtulta & inſana cuncta.* Theocrit. ubi dudùm : *Et ut vidi , ut inſanavi , & veſanis cum furoribus.* Eadem Natal. Comes , 4. *Mytholog.* cap. 13. Inſana prorsùs , quippe adinſtar Antei , illuſus ab illa, non cogitat ſuffocari ; dum cupit amplecti. In lethum enim trahitur , dum inlectum numquàm excitandus inſidioſè deducitur. Thom. Morus, *Epigram.* 15.

Eurip.

Theoc.

Cur Venus inſana dicta?

Tuta tibi non eſt , ut ſit ſecura voluptas:
Et ſubitò mors eſt, qui modò luſus erat.

Thom. Mor.

6 Perpenderis ictus , atque vulnerum effectus. *Ecce vos omnes* (dicit Dominus) *accendentes ignem accincti flammis. Ambulate in lumine ignis veſtri , & in flammis*

Iſai. 50. 11.

mis quas ſuccendiſtis : de manu mea fictum eſt ex vobis : in doloribus dormietis. Va:abl. & Forer. *Cincti ſcintillis, laqueis.* Maluend. *Accinctores vinculorum, laqueorum retinaculorum, compedum ; ſeu manicarum, incendetis in fulgore ignis veſtri.* Chald. *Sagittis accincti.* Alapid. *Ignitis miſſilibus : ſcintillis ignis concupiſcentiæ & ſcelerum.* Deſcribuntur qui nomen dederunt vexilis Veneris, pugnantes, adverſus ſe eius retortis ſagittis : igitur cùm ab illa in decus (imò dedecus) accipiant lucida tela ; victores victi in trophæum, non erigunt niſi vulnera, proſtrata etiam corporis valetudine, ac triumphantem per artus validiore infirmitate. Patitur miles, & non queritur de plagis ; quoniam accepit ex conventione ſtipendium, dolores vulnerum. His Venus favet : in obſequium dignandus ſtudet : pati diſſimulat, illa ridet : verùm ſi iraſcitur, quoniam vulnus in corde, Venus reſpondit perfidè : *Ludens feci.* Proverb. 26. 18.

Deſcriptio luxuriæ. — *Vulnerat & ridet.*

7 Contemplemur ludum. *Accinctores vinculorum, laqueorum, retium, compedum & manicarum* : ex artificio atque tricis concupiſcentiæ & ſcelerum. Primò cupita voluptas irretit, & prædam ad votum capit : igitur ſi ſemel clauſus amiſerit libertatem ; numquàm exuet ſervitutem. Unde Ovid. 2. *Amor.* Eleg. 4. v. 5. ait:

Qui ſemel cecidit, rarò ſurgit.

Odi, nec poſſum cupiens non eſſe, quod odi.
Heu, quàm quod ſtudeas ponere, ferre grave eſt!

Ovid.

Vigilanter, quidam ictus queritur, apud Terentium in *Eunuch.* Act. 1. ſcen. 1. à verſ. 25.

——O indignum facinus! Nunc ego
Et illam ſceleſtam eſſe, & me miſerum ſentio.
Et tædet, & amore ardeo : & prudens & ſciens
Vivus videnſque pereo ; nec quid agam ſcio.
Quid agas? Te redimas captum.
Itane ſuades? Si ſapis.

Terent.

Eſt impoſſibile. Iacet irretitus ; & amat, quod odit pectus : nec valet inter vulnerantes illecebras obtinere redemptionem, ſemel qui ſe vendidit & libertatem. Alio dicemus colore. Si iacet in vinculis, ſic in laqueis, admiſſis ſemel concupiſcentiæ ſagittis. Verùm cur licèt intimè ſaucius, dicitur victus & manibus & compedibus? Ut conſtet Veneris ludus : equidem ita militem ſauciat ; ut quamvis præ plagis doleat, libertate, redemptione de ſervitute premente, nequeat potiri, quoniam non valet manum aut pedem movere. Apud eundem in *Heautont.* Act. 1. ſcen. 1. v. 114. eſt reſcriptio medicaminis, verùm inutilis.

Amat, quod odit — *Veneris ludus in laqueos.*

Nunc meipſum fugere? Siccine ſententia? Siccine. Medicamentum inane. Amat quod odit : nec à militia recedit ; tametſi plagis & plagis, iaceat emeritus in noſocomium Veneris.

Idem.

8 Hinc addit ironicè Numen : *Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis.* Maluend. *In fulgore, ſcintillis.* Arguit illos fatuitatis, ubi per veras illecebras, abeunt ardenter poſt concupiſcentias ſuas : quandoquidem in igne quo accenſi cogitabant ſplendorem ; ut arderent & arderent, tantùm invenerunt ignem. Sic quidam (ut iocosè torquet Ovvenus) dicebat Amaſiæ:

Ubi ſuprà.

——Uror amore tui.

Ovven. lib. 1.

Papilionis imitatur concupiſcentia : appetitur avidè flamma : ſed cùm ignem non cognoſcant (quos fulgores cæcè infatuant) volitantes, & volantes in fulgorem, igne concepto rediguntur in cinerem. Fulgor huiuſcemodi ignis, *Idola* dicuntur à Sanctio hìc. Quaſi ſcintillæ iudicantur pro diverſione, ſagittæ pulchritudinis, tranſeuntis in idolum voluntatis ; propter allicientem amabilem ſplendorem : Deuſque fallacem ſplendorem deſignat ignem ; & ſimul conditionis noſtræ fragilitatem : igitur flammæ in cordis uſtionem fit incendium ; quoniam ſcintilla tranſit in voluptatis idolum : patentque per effectum iacula ignita, quæ nec reputata flamma, temporis otium, & voluntatis ludibrium. Liquet ignis furor, mentis error cùm in pernicem,

Splendor in ignem — *Obſequii in furorem.*

——Ludendo ſæpe paretur amor.

Ovid 3. Art. v. 368.

9 Achillem, ut eſſet invulnerabilis, lavit Thetis aquis Stygijs ; ut canit Statius 1. *Achill.* v. 133. Mythologia proderit Chriſticolæ, ne poſſit noceri à Venere : igitur florebit invulnerabilis ictibus ; ſi etiam à principio ætatis, conſideratur infernus. A nativitate non eſt vocatus Achilles, ſed *Pyriſous*, quaſi ab igne ſervatus. *Comminiſcuntur Poëtæ* (ait Bernartius hìc) *Thetidem interdiù filium ambroſiâ ungere ſolitam, & nocte ſub igne occultare, à quo tutus per nectar : & poſteà Achilles eſt dictus ab exuſto labro, quòd dum lingeret infans, ambroſia non fuiſſe perunctum, fingitur.* Latè refert Apollon. Rhod. 4. *Argon.* Natal. Comes d. *lib.* 8. *cap.* 2. & 9. *cap.* 12. Aliud occurrit in fabula documentum, ut ritè accedamus ad ſacramentum Auguſtum : igitur huius nectare, expertes ſumus ignis laſciviæ ; & per

Gehennæ cogitatione reprimitur. — Bernard. — *Euchariſtia enervatur luxuria.*

per cœleſtem ambroſiam, immortalem ſuſcipimus vitam, quoniam ob divinum pretioſiſſimum donum, qui manducat hunc panem vivit in æternum. Ergo in Didaſcaliæ inſtitutum. Inter Veneris flammas adinſtar Achillis iacet noſtra conditio, undique fragilis, atque expedita in conceptionem ignis. Ab igne haudquaquàm lædetur, ſi voluptas non guſtatur ; quippe una nectaris dulcedo, & ignis in uſtionem introductio ; quod quidem liguritor non agnoſcit, quouſque læſionem ex dolore ſentit : damnum fugiat, quem Venus ſeducendo delectat : igitur ſimulatque corda concupiſcunt voluptatem, voluptas ingerit ignem, quo flagrat in ſitim animus, nec eſt, qui ſe abſcondat à colore eius. Cladem, ex fumo in flammam, excitat flatu Cupido : carbones ſuccenſi ſunt ab eo. Conciliatur amor, dulciterque ingreditur dolor, vulnuſque fit, quod ſerò cognoſcit cor. Ovid. 2. *Remed.* à verſ. 334.

Unà in Venere dolor & voluptas.

—— Infirmis (imò firmis) *cauſa puſilla nocet.*
Flamma redardeſcit, quæ modò nulla fuit.

Ovid.

10 Necdum expoſuimus quomodò iſtiuſcemodi cupediarij ſignentur *accincti flammis.* An quia vita laſcivi, facis adinſtar, extinguitur, quo nutritur? Cogitavit Otho Vænius, d. *Emblem.* 96. ſuccinens:

Qua vivo hac morior : quam pereo, hac pereo.

Oth. Væn.

Aptiorem ſimilitudinem (imò proprietatem in horum incogitatam mortem ignis devorantis dulcedine) præ ſe fert corpus ſingulare Tali. Plato in *Minoe* (Simonides, *Epigram.* 17. apud Zenodotum. Euſtach. in 20. Homeri *Odyſſ.* Natal. Comes, d. 3. cap. 7. noſque *Tom. præced. T.* 9. *n.* 15. & ſeq. T. 3. n. 39. ac in *Ephemer. Iſag. Septembr.* n. 24. ex Henric. Salmuth. in *Panciroll.* p. 2. titul. 13.) refert *Talum, quando aliquem necare volebat ; in ignem deſilere ſolitum : quod quidem id ſine vitæ periculo præſtare poterat eò quòd æreus eſſet. Mox autem ubi ita incaluiſſet, ut canderet ; comprehenſum morti ad indicatum pectori ſuo admoviſſe, exuſſiſſeque ſimul.* Symbolum elucet perfidiæ in amicitia, ſpecie candoris, & gratiæ Veneris : equidem ubi accedunt pectora in idolum æreum (verùm candens) apparentis dulcedinis, illicò accinguntur flammis : idem ſanè amplexu frui, ac infeliciter in cineres flammâ redigi. Apollon. Rhod. d. verſ. 1648.

Quis & cuiuſnā conditionis Talus? — *Qui veneris flammam perit, perit inſidioſâ flammâ.*

Vita habebat fines & mortis.

A pollō

11 Hæc ab impuris ſentiuntur, verùm non ſentiuntur hæc ; quippe modò apprehendant voluptatis ſpeciem, nullum, etſi urantur, ſentiunt in laboribus laborem. Hac ergo de cauſa, dum ingeſta per nocuas cupiditates tormenta ; dicit Dominus : *De manu mea factum eſt ex vobis : in doloribus dormietis.* Dedit in cogitata voluptate, animæ & corporis plagam : cæterùm nec per dolores cognoverunt pœnitentiam : igitur potiùs, quam vulnerum liberari doloribus ; elegerunt iacere puncti vulneribus : quæ quidem illis præ infatuatione blandimina, quaſi ſalus eſſet valida : placidè, quin poſſint quieſcere, quieſcunt ; dum in doloribus dormiunt. Habent conſcientiam cauteriatam : ſine ſenſu vivunt extra vitam : toti ſunt attoniti tonitru ſeductricis voluptatis, expertes totius ductricis rationis ; etenim in illis tantùm ſolutè appetitus vivit, quo nemo ſiccine, ad quietem vivere valet.

Ubi ſup. — *Quieſcunt & dormiunt luxurioſi ſuaviter, cum vulnus.*

12 Pulcherrima profert Seneca in tragœdia Hippolyti ; & quia pulcherrima, in medicamen veneni cupiditis excerpſi. In amore profano ineſt continua cura, aſſiduæ lachrymæ, præ dolore non eſt dolor, neque pudor, nec in ipſo ſomno ſopor ; imò fuga quietis, atque intra pectus ſucceſſiva certamina cordis : quippe & dolores laboribus catenati, quin in ſubſidium libertas interſit linguæ ; & periculo ſuperveniat novum periculum. Præcordijs alitur & creſcit malum, & quia ardet intùs, aduritur vulnere pectus ; nec igne ſanatur vulnus. Non evaporat cordolij fervor, ſed gliſcit exundans incluſus ardor. Decernitur mors, quaſi fati fatum ſit : atque furibundo impetu ; quoniam ſæpe principatur deſperatio : iam non ambigitur de morte, ſed de genere : an ſit ſcilicèt ſuavior fortuna in exitum, ferro vel laqueo. Finis flammis nullus inſanis erit. Torretur cor æſtu tacito, ex quo non pulſus, ſed tremor. Quamvis tegatur, proditur vultu furor. Erumpit oculis ignis, & lucis ſplendor ingratus oculis. Titubat greſſus, palleſcit vultus, fugit coloris decor, artuſque variè iactat incertus dolor, ac ſucceſſivè cuiuslibet placiti, gaudijve mœror. Vel in quiete fatigatio : vel caput gravat labente collo. Hinc ſe ſopori reddit, ſed ſomni immemor, noctem querelis ducit : contraria petit : attolli modò iubet, modò ſic vel ſic iterùm corpus reponi, ſemper impatiens ſui. Cùm langueat pectus, viciſſim mutatur habitus, mutatur & ſitus ; quia

Quinam illorum dolores & labores?

quia premunt vulnus & morbus. Non eſca placet: tantummodò ſitis urit. Sanam cognoſcitur, ſed in deteriora rapitur, ſtudiorum obliviſcitur, ſubditus cupiditatis, moriens & vivens ſub tyrannide Veneris. Breviùs ampliora, & ſine coloribus imaginem pingit Ovven. *lib.* 2. *Epigram.* 52. In amatore,

Ovven.

Spes incerta, timor conſtans, fugitiva voluptas,
Gaudia mœſta, dolor dulcis, amarus amor.

13 Sic ergo amet, cui placet amare ſic: ſed amet iſta, qui malè amat. Dormiat quieſcens in dolore, qui vult in doloribus dormire. Hoccine planè tormentum, quod ex ipſis laſcivis à Domino factum; cùm in doloribus dormirent, & ſine quiete requieſcerent: immittitque in horum idolorum oblivionem, cruciamina; ut vulnerum ſint præſentia medicamenta: & in doloribus dormiant, & dolentes de cauſa, in ſalutem reſipiſcant. Verùm, proh dolor! Semel icti, gravi corde (quoniam ſine ſenſu mens) vel graviſsimo cruciatu non convertuntur ad cor. Imago Priapi ſine auribus erat. Ita Theocritus, *Epigram.* 4. Amor vehemens dulciter urit, ac ſurdis auribus eſſe ſolet. Minervam neſcit, rationem vellicantem non cognoſcit, nec cœlum, dum tonat, etſi totus æther irruat. Unde Horatius, 1. *Od.* 12. à v. 38. Iovem alloquens, ait:

Deus doloribus aggravat, ut peccator reſipiſcat

Imago Priapi ſine auribus.

Tu gravi curru quaties Olympum:
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

Horat.

14 *Sunt quædam tantæ virtutis, ut ipſa viſcera in ſaxeam naturam vertant:* infit Maiolus, Tom. 1. *Colloq.* 11. (Vide dicta *Tom.* 4. *T.* 3. n. 48.) Ovid. 15. *Metamorph.* fab. 17. ſuccinit:

Maiol.

Flumen habent Cicones, quod potum ſaxeà reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.

Ovid.

Idem hic Natal. à Comitib. de fonte Francofordiæ. Accidit hominibus uſquequaquè & quotidiè; ne mirum, quod rarò à natura fit. *Memores eſtote uxoris Lot.* Vidit luxuriæ de cœlo cladem; & ad luxuriam reſpexit, etſi cladem viderit. Venenum oculis hauſit, & ſtatua fuit facta in ictu oculi, ſine motu inſenſibilis; vivens ſimulachrum viventis, verùm ſine vita cordis. Summo acumine dialectis vernaculis. *Aun deſcuido, ò leve cuydado en mirar, quedòſe eſtatua: y perdiò la vida, à un volver de caveza.* Alcim. Avitus, 2. *Geneſeos*, à v. 391.

Luc. 18. 32.

Facile hauſtum luxuriæ venenum

Gen. 19. 26.

——*Vultum deflexa retrorſùm;*
Vix primo in viſu, reſtrictis motibus, hæſit;
Cernere deſiſtens, cùm cœperat: inde gelato
Sanguine, marmoreus perfudit viſcera torpor.

Alc. Avit.

Miraculum refertur à Plutarcho de *Caſib. Rom. & Græc.* & Textore, 2. *Officin.* cap. 58. Illum ſcilicèt, poſtquàm vidit pulcherrimæ fœminæ vultum; manſiſſe cæcum: ſed poſtquàm doluit, oculos in viſum aperuit. Primum non mirum. Dolent lumina, eleganti viſa fœminà. Unde illud Virgilij, *Eclog.* 8. v. 41. *Ut vidi, ut perij.* Ovid. *Epiſt.* 12. v. 33. & *Vidi & perij.* 1. *Faſtor.* v. 307. *Vidit, & incaluit.* Statius, 2. *Achill.* à v. 315. *Aſpicit, ardeſcunt animi, ſpumat amor: occultus ſub corde renaſcitur ardor.* Secundum verò prodigium, propter luxuriæ lethargum, voluptatis philtrum: igitur haud invenitur facilè; qui vel ſummo dolore cupiat & optet, oculos aperire. Ovid. 15. *Metam.* fab. 20.

Supplicium.

Rarò ſentitur malum.

————*Siquis faucibus hauſit;*
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.

Ovid.

Patet ex textu. *In doloribus dormietis:* & ita inſenſibiles; ut nec excitent dolores.

Ubi ſup. Iſai. 51. 20.

15 *Dormierunt ſicut oryx illaqueatus*, ut alibi diximus. De quibuſdam pravis belluis, ait Iul. Solinus, cap. 21. *In ſomnum ita concidunt; ut nec vulneribus excitari queant.* Ita vulnerantur voluptati dediti, ſed ſunt veterno ſopiti, imò ſepulti. *Percuſsiſti eos & non doluerunt.* Dormiunt, ac extertunt in doloribus: nec vulneribus, ut aperiant occulos excitantur. Viderunt caput Meduſæ: quò peius ſe habent, minùs ſentiunt. Neſcierunt, nec intellexerunt: in tenebris ambulant. Illuminat Deus mirabiliter, nec turbantur inſipientes corde. Dormiunt ſomnum ſuum. Noluerunt intelligere, ut benè agerent. Sat illis quod ſit malum; ut ſequantur cupiditatum propoſitum: & licèt ampliora cruciamina urgeant; cùm non doleant, in dolores, appetentes, inſenſati perſeverant. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum.* Hebr. *Dolores eorum: idola eorum.* O cæca libido! mittuntur dolores in contuſionem, & reſipiſcentiam pectoris: ſed ita illorum malitia; ut multiplicatà pœnà, multiplicent etiam delitiarum idola. *Multiplicatæ ſunt infirmitates* & dolores eorum, ut recipiant plagis ſenſum. Sed quid inde? Excitantur? Nec vulneribus. Pravus eſt animus. Dormiunt? Ad bonum. *Poſteà acceleraverunt.* Loco pœnitentiæ, ex malis, in peiora ſiunt præcipites: igitur celeriùs procedunt in adorationem idolorum Veneris; quoniam cognoſcunt ex illa procedere infirmitates. Miſerabiliores itaque ſunt omnibus hominibus, ubi infatuantur doloribus: ſiquidem quo alij reſipientes ſapiunt: magis furenter deſipiunt. Noſtrates: *Les engaña el deſengaño.* Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum, dum maximè eſt in memoria; ſtulti facti à ſcientia. Lamentabile ſanè vulnus rationis, delirare fanaticè compotes mentis. Pravum iudicium, ad iuditij pravitatem ſtudio evacuare cerebrum.

Ierem. 5. 3.

Sepulti à vitio & in vitio.

Pſal. 15. 4.

Illorum phreneſis.

Malè ſapiſt, nec reſipiunt

16 *Debellandæ ſunt in primis voluptates* (infit Stoicus, *Epiſt.* 51.) *quæ ſævâ quoque ad ſe ingenia traxerunt. Si voluntati ceſſero; cedendum eſt dolori, cedendum eſt labori.* Similes ceſsiones indicat Cteſias imagine ſingularis ſerpentis. *Eſt ſerpens* (ait in *Perſicis*, n. 3.) *aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ, caput candidiſsimum habens, dentibus omninò carens. Hic non mordet, ſed virus expuit; quo confeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit per nares effluente.* Ingenioſè pinxit luxuriantem, qui expoſuit oſculantem ſerpentem, ornatu fœminæ, qui color elucet in præfata ſerpentis imagine, in qua illices ſunt purpura & candor, queis in perniciem ſimulatur color, dum oſculo virus expuit, qui non mordet; ſed præſtantiâ veneni, medullam cerebri excutit ex capite. Hæc fœminæ pulchritudo? Patet ſerpens ab effectu, veneno præſentiori & ſingulari, ne ad oſculum accedentes cognoſcant mori: equidem evacuat è cranio cerebrum; ut ad iudicium diſcriminis, evaporet iudicium: quod quidem præoccupatum fatali morbo, in cuius expulſionem non eget elleboro: tranſit morbus ultra inſaniam, dum miniſtratur virus per ſerpentis ſeu fœminæ formam. *Memores* ergo ſimus *uxoris Lot*, ut diſcamus forma fœminæ quid ſit. Idem ibid. qui ſuprà, num. 14.

Senec.

Dolor comes voluptatis.

Cteſ.

Imago luxuriæ.

Conditio veneni ſingularis.

Fœmina ſerpens.

Ubi ſuprà.

Ex tunc inſipido mulier præventa reatu,
Plus ſalſum ſine mente ſapit: quæ pungere ſenſus,
Exemplique poteſt ſalibus condire videntes.
Hoc tamen hic mirum eſt.

Alcim. Avit.

Fœmina ſi ſal, ut pungat: ſi ſal, ut eius vir acerbitate deſipiat; quin blanditijs poſsit conciliari amor, ex quibus oritur furor. Aptè parthenus, Dianæ animitùs dicatus, dicebat apud Senecam, ubi ſuprà, v. 564.

Cur dicitur Sal?

Deteſtor omnes, horreo, fugio, execror;
Sit ratio, ſit natura, ſit dirus furor.
Odiſſe placet, odia non muto.

Seneca Hipol.

DIDASCALIA VII.

Unde ex circuncisione infantis, excellentia nominis Salvatoris?

1 TRITUM in ſchola Stoica, illuſtriorem eſſe ſanguinem per vulnera effuſum, quàm intra venas retentum; eò quòd in venis, etſi demonſtret virtutem nobilitatis, in vulneribus oſtentet nobilitatem virtutis. Unde Seneca in *Hercul. furent.* v. 338. *Non inclytum titulis genus, ſed clara virtus:* & in *Troad.* v. 490. accinit:

Cur ſanguis illuſtrior in vulneribus corporis, quam in venis?

Grave pondus, magna nobilitas.

Seneca.

In magna urget, in ardua movet, in celſiora impellit; ut illuſtrior habeatur ſanguis qui effunditur, quàm qui ſine vulnere habetur: equidem venæ continent ſanguinem; atque vulnera (ſtemma) ſanguinis ſplendorem. Ita in *Imagin. Gentis Auſtriac.* pag. 4.

————*Geſta peracta*
Illuſtrem mundo reddunt & ſidere clarum.

Berg.

Haud ſanguis illuſtrior à nomine; ſed potiùs nomen à ſanguine. Patet in Chriſti circunciſione. *Poſtquam conſummati ſunt dies, ut circuncideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus.* Non priùs habuit nomen, quàm effunderet ſanguinem; quia pretioſum ſtemma, nomen per vulnera. Unde Pater cœleſtis in dignitatis æſtimabilioris excellentem magnitudinem, ſaucio præ amore nomen impoſuit illi, quod eſt ſuper omne nomen. Souſa de *Chriſt. nativit.* à v. 310.

Luc. 2. 21.

Pretioſum ſtemma, nomen per vulnera.

Infantem natum, regno qui præſit & orbi.
Fudit & illuſtrem chara pro gente cruorem:
Materiemque puer nimio præbebat amori.
A ſumma celſa virtutis origine manant.

Souſa.

2 Die in ipſo (elucet amoris claritas; & grave pondus, magna nobilitas) quo fundit ſanguinem, in notam accipit nomen: & mundo per vulnus claruit, quem venientem non cognovit. Amor micat exceſsivus, heroycus animus, & nobile pectus. Crevit laurea per vulnera, & per ſtigmata ſtemmata. Magnitudo & nominis fama reſplenduit ex operationum excellentia; quibus viſa ſummitas amoris, obſequium amantis, & flamma pectoris: non

Quænam in Circuncisione eius amoris inſignia?